

SXEDIO.782

19.3.1964: Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΚΑΖΙΒΕΡΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΟΡΦΟΥ (Οι κυριότερες συγκρούσεις μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων κατά τον Μάρτιο του 1964)

Μετά την έγκριση του ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας στις 4 Μαρτίου 1964, με το οποίο εγκαθιδρυόταν η Διεθνής Ειρηνευτική Δύναμη οι Τούρκοι στην Κύπρο ενέτειναν τις επιθέσεις τους σε διάφορα σημεία της νήσου σε μια προσπάθεια να αποδείξουν ότι κινδύνευε η ζωή και η ασφάλεια τους από τους Ελληνοκύπριους.

Αυτά τα επεισόδια έγιναν σε ολόκληρη την Κύπρο τους επόμενους τρεις μήνες που ακολούθησαν και αν απέδειξαν κάτι, ήταν την προετοιμασία που είχαν κάνει οι Τουρκοκύπριοι και ιδιαίτερα τον εξοπλισμό που διέθεταν.

Ας δούμε τα γεγονότα αυτά μέσα από τα επίσημα ανακοινωθέντα του Γραφείου Δημοσίων Πληροφοριών όπως εκδίδονταν καθημερινά:

13 ΜΑΡΤΙΟΥ 1964: Από όχθη ποταμού έξωθι του χωρίου Κούκλια της Πάφου Τούρκοι τρομοκράται έρριψαν περί τους 15 πυροβολισμούς διά τυφεκίων εναντίον ελληνικής οικίας εντός του χωρίου. Και άλλαι δυο βολαί ερρίφθησαν εκ του χωρίου. Δεν υπάρχουν θύματα.

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1964: Τούρκοι τρομοκράται έθεσαν το απόγευμα της σήμερον πυρ εις οικίας εκκενωθείσας υπό των Ελλήνων κατοχων των, εις το μικτόν χωρίον Αγιον θεόδωρον της επαρχίας Λάρνακος.

18 ΜΑΡΤΙΟΥ 1964: Περί την 11ην πρωϊνήν ώραν της σήμερον ο εκ Πηγαινιών Αναξαγόρας Κυπριανού ενέπεσεν εις ενέδραν Τούρκων τρομοκρατών καθ' ον χρόνον ωδήγει το αυτοκίνητο του επί της οδού Πηγαινιών- Σταυρού Ψώκας. Ερρίφθησαν κατ' αυτού εκατόν περίπου πυροβολισμοί, ούτος όμως κατώρθωσε να διαφύγη σώος. Εγκατέλειψε το αυτοκίνητον του και

μετέβη πεζή εις το χωρίον του όπου κατήγγειλε το επεισόδιον εις την Χωροφυλακήν.

19 ΜΑΡΤΙΟΥ 1964: Σήμερον την πρωϊαν δυνάμεις ασφαλείας μετέβησαν εις το χωρίον Καζιβερά, κείμενον επί της κυρίας οδού Λευκωσίας-Ξερού διά να μετακινήσουν τα οδοφράγματα, τα οποία οι Τούρκοι ετοποθέτησαν από δεκαημέρου και απέκοψαν την συγκοινωνίαν. Αι δυνάμεις Ασφαλείας εκάλεσαν διά τηλεβόα τους τούρκους του χωρίου όπως μετακινήσουν οι ίδιοι τα οδοφράγματα ή μη παρεμποδίσουν τας δυνάμεις ασφαλείας εις την μετακίνησιν των οδοφραγμάτων.

Ο Τούρκος κοινοτάρχης μετ' άλλων ομοχωρίων του, αφού ήλθεν ες επαφήν μετά των δυνάμεων ασφαλείας εζήτησαν προθεσμίαν ημισείας ώρας διά να δώσουν οριστικήν απάντησιν. Μετά παρέλευσιν όμως **45** περίπου λεπτών αντί απαντήσεως οι Τούρκοι ήρχισαν εκ διαφόρων οχυρωμένων θέσεων να βάλλουν διά βαρέων όπλων και ετραυματίσαν μέλος των δυνάμεων ασφαλείας το οποίον υπέκυψε βραδύτερον εις τα τραύματα του. Αι δυνάμεις του κράτους ανταπέδωσαν το πυρ, κατά την επακολουθήσασαν δε σύγκρουσιν ετραυματίσθησαν άλλα τρία μέλη των δυνάμεων ασφαλείας. Αι τουρκικαί απώλειαι δεν είναι εισέτι γνωσταί.

Ο τραυματισθείς είναι ο αστυνομικός Κυριάκος Κακουλλής από το Γέρι. Οι τραυματισθέντες είναι οι Α. Τηλεμάχου, Α. Ηροδότου και Στ. Παπαγεωργίου

Το πυρ κατέπαυσε περί την μεσηβρίαν. Η οδός Λευκωσίας- Ξερού ήτις είναι ζωτικωτάτης σημασίας διά την οικονομικήν ζωήν της νήσου, είναι τώρα ανοικτή διά την συγκοινωνίαν.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ (20 Μαρτίου 1964): Ο ανταποκριτής του Πρακτορείου Ρώυτερ στην Κύπρο Τζέϊμς Μπράουν περιέγραψε ως εξής τις συγκρούσεις:

Παρακολούθησα τη μάχη στα Καζιβερά από τη γραμμή του μετώπου με τις ελληνοκυπριακές δυνάμεις. Εφθασα στο χωριό μέσω των μαχών και κινήθηκα μέσω των χαρακωμάτων στα οποία βρίσκονταν ένοπλοι

ελληνοκύπριοι αστυνομικοί και πολίτες ενώ πυρά όπλων στένγκαν και μπρεν ακούονταν και σφαίρες σφύριζαν μέσω των πορτοκαλεώνων. Σύννεφο καπνού ανερχόταν στον ουρανό πάνω από το χωριό προφανώς από τις βολές των ελληνοκυπριακών όλμων.

Ο Λοχαγός Χιλ, διοικητής τεθωρακισμένου οχήματος δήλωσε ότι μαζί πέντε άνδρες του εισήλθε στο χωριό με το όχημα του δυο φορές κατά τη διάρκεια των μαχών. Δεχθήκαμε πυρά που δεν στρέφονταν ειδικά εναντίον μας. Βρήκαμε δυο τούρκους τραυματίες και άλλον βαρειά τραυματισμένο. Προσπαθήσαμε να σματήσουμε τη μάχη αλλά και οι δυο πλευρές είχαν διαταγές ανωτέρων να συνεχσουν.

Όταν πήγα στα Καζιβερά αυτοκίνητα ανταποκριτών ανακόπηκαν στα οδοφράγματα ελληνοκυπρίων έξω από το χωριό Πραστεϊό. Στο οδοφράγμα ανακόπηκαν επίσης δυο στρατιωτικά λάντροβερ στα οποία επέβαιναν ένας βρετανός ταγματάρχης και ένας ελληνας λοχαγός και ένας τούρκος λοχαγός. Σε αυτούς που μετέβαιναν για να διευθετήσουν κατάπαυση του πυρός ο ελληνοκύπριος υπεύθυνος δήλωσε ότι είχε διαταγές να μη επιτρέψει σε κανένα να περάσει. Αργότερα αυτοκίνητα δημοσιογράφων αφέθηκαν να περάσουν αλλά όχι των αξιωματικών.

Όταν έφθασα στις προκεχωρημένες θέσεις των ελληνοκυπρίων η τετράωρη μάχη εισερχόταν στο σοβαρότερο στάδιο. Ο Λοχαγός Χιλ δήλωσε ότι τουλάχιστον **150** ελληνοκύπριοι επετέθησαν εναντίον των Καζιβερών όπου αμύνονταν **60-80** ένοπλοι Τούρκοι.

Ο χειριστής όπλου με το οποίο έρριχνε βλήματα δήλωσε στους ανταποκριτές: Επιτεθέμεθα για να καταλάβουμε το δρόμο. Δηλώσαμε στους Τούρκους ότι μπορούν να αποχωρήσουν σε ένα από τα γύρω χωριά.

Ενώ πλησίαζα τη μοναδική βρετανική περίπολο στην περιοχή της μάχης ένας Ελληνας έρριψε ένα βλήμα από ένα τεθωρακισμένο μπουλτόζερ εναντίον του χωριού καθ' ον χρόνο ηγείτο επιθέσεως.

- Ανακοίνωση που εκδόθηκε από εκπρόσωπο της τουρκοκυπριακής διοίκησης ανέφερε ότι στην επίθεση

πήραν μέρος χιλιάδες ελληνοκύπριοι.

Εξ άλλου ο απεσταλμένος της εφημερίδας Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ μετέδωσε τα εξής:

"Ωρα **5.30** πρωινή εις το χωρίον Καζιβερά. Το κελάδημα των πουλιών εις τους πορτοκαλεώνας της περιοχής της κωμοπόλεως Μόρφου, αντικατεστάθη από το κροτάλισμα των οπλοπολυβόλων. Η μυρωδιά των κήπων αντικατεστάθη από την αποπνικτικήν ατμόσφαιραν καπνών. Ο φλοίσβος των νερών επνίγη κάτω από τους κρότους των εκκωφαντικών εκρήξεων των ναρκών και των ολμοβολών. Τα σφυρίγματα των σφαιρών επήραν την θέσιν του θροΐσματος των φύλλων και οι σωροί από κάλυκες σαιρών εκάλυψαν την καταπράσινην γην.

Αυτή ήτο η πραγματική εικόνα της χθεσινής ημέρας εις τα Καζιβερά μια εικόνα πολεμική, γραμμένη με σφαίρες και αίματα από τους πααράνομους τούρκους τρομοκράτας.

Την **4.30** πρωινήν δύο ομάδες αστυνομικών ήρχισαν να καλούν με τηλεβόας τους Τούρκους στασιαστές, όπως αποσύρουν τα οδοφράγματα προς αποκατάστασιν της ελευθεροεπικοινωνίας μεταξύ Μόρφου-Ξερού. Αι εκκλήσεις απηυθύνοντο επί μίαν περίπου ώραν, αλλά παρήλθον ακαρποι. Η απάντησις εις τας εκκλήσεις των νομίμων δυνάμεων του κράτους προς αποκατάστασιν της ελευθεροεπικοινωνίας εδόθη με ριπάς οπλοπολυβόλων.

Τα φονικά πυρά των τρομοκρατών έπληξαν θανασίμως τον εκ Γερίου αγωνιστήν αστυνομικόν Κυριάκον Κακκουλήν και ετραυμάτισαν δύο άλλους αστυνομικούς τους Ανδρέαν Ηροδότου από την Αγλαντζιάν και Τηλέμαρχον Ανδρεου.

Τα υπόλοιπα μέλη των δύο αστυνομικών ομάδων κατώρθωσαν να οχυρωθούν κάτω από τον φράκτην πορτοκαλεώνων, βαλλόμενοι από καταιγιστικόν πυρ.

Μετά παρέλευσιν είκοσι λεπτών από την απρόκλητον φονικήν επίθεσιν των τούρκων στασιαστών, αι ηρωϊκαί δυνάμεις του κράτους ενισχυμέναι από μέλη της Εθνικής Φρουράς περεκύκλωσαν ασφυκτικώς την περιοχήν, έλαβον δε

θέσεις μάχης και ανταπέδιδον το πυρ αμυνόμενοι. Οι Τούρκοι στασιασταί έβαλλον εκ **18** συνολικώς φυλακίων, τα τέσσαρα των οποίων ευρίσκοντο εις την ανατολικήν πλευράν του χωρίου. Κατόπιν ηρωϊκής εφόδου και υπό την προστασίαν προπορευομένων τεθωρακισμένων εκσκαφών, αι νόμιμαι δυνάμεις κατέστρεψαν τα τέσσερα φυλάκια. Διά την κατάληψιν των φυλακίων διεξήχθη σφοδρά μάχη με αποτέλεσμα τον τραυματισμόν ετέρου αστυνομικού του Σταύρου Παπαγεωργίου εκ Ζώδιας.

Συνεχίζοντες την δράσιν των με απαράμιλλον θάρρος και αποφασιστικότητα αι αστυνομικαί δυνάμεις κατέλαβον έτερα δέκα φυλάκια, ενώ οι Τούρκοι στασιασταί υπολογιζόμενοι εις διακοσίους ηναγκάσθησαν να οπισθοχωρήσουν εις τα τέσσερα εναπομείναντα φυλάκια των, τα οποία συμφώνως προς πληροφορίας μας έχουν ναρκωθειτηθεί.

Η σφοδρά ανταλλαγή πυρός διήρκεσε μέχρι την **10.30** π.μ. ότε πλέον των πενήντα ξένων δημοσιογράφων σείοντες τα λευκά μανδήλια των εισήλθον εντός του χωρίου. Μετά ημισείαν ώραν οι στασιασταί επανήρχισαν σποραδικώς μέχρι της **12ης** μ. ότε και εγνώσθη η έναρξις διαπραγματεύσεων προς κατάπαυσιν του πυρός.

Εκ της επισκέψεως των δημοσιογράφων εις το χωρίον διεπιστώθη ότι δεν προεκλήθησαν ζημίαι ούτε απώλειαι ζωής ή τραυματισμοί γυναικοπαίδων. Τουτο δε οφείλεται εις το γεγονός ότι αι δυνάμεις του κράτους δεν πρόβησαν εις πραγματικήν εκκαθαριστικήν επιχείρησιν καθ' ότι στόχος των ήτο η διάλυσις των φυλακίων και η αποκατάστασις της ελευθεροεποικωνωνίας.

19 ΜΑΡΤΙΟΥ 1964: Κατά την **2αν** περίπου μ.μ. της σήμερον εις το μικτόν χωρίον Καλόν Χωρίον Λεύκας Τούρκοι τρομοκράται ήρχισαν εντελώς απροκλήτως να πυροβολούν κατά της ελληνικής συνοικίας του χωρίου.

Αι εκεί σταθμεύουσαι δυνάμεις ασφαλείας ηναγκάσθησαν να ανταποδώσουν το πυρ, ότε οι Τούρκοι τρομοκράται έρριψαν εμπρηστικάς βόμβας εντός ελληνικών οικιών.

Μετά εικοσάλεπτον περίπου κατέφθασαν επί τόπου και επενέβησαν αγγλικά στρατεύματα. Μετά τινά λεπτά επεκράτησεν ηρεμία. Εν μέλος των δυνάμεων ασφαλείας ετραυματίσθη θανασίμως. Πιστεύεται ότι εις Τούρκος εφονεύθη επίσης.

Νεκρός από ελληνικής πλευράς ήταν ο Γεώργιος Αντωνίου, αδελφός του Υπαρχηγού της χωροφυλακής Σαββα Αντωνίου.

20 ΜΑΡΤΙΟΥ 1964: Την 10ην πρωϊνήν ώραν της σήμερον δεκαπέντε ένοπλοι Τούρκοι επυροβόλησαν δι αυτομάτων όπλων και τυφεκίων κατά του ποιμένος Σάββα Γιανή Λουμάκα, καθ' ον χρόνον ούτος έβασκε το ποίμνιον του εις την τοποθεσίαν Αρμυρός, πλησίον του Κάτω Δικώμου.

Ο ποιμήν ετραυματίσθη σοβαρώς εις τον θώρακα και τον δεξιόν βραχίονα και διεκομίσθη εις το νοσοκομείον. Το ποίμνιον του Λουμάκα, αποτελούμενον εξ **60-70** προβάτων εκλάπη υπό των Τούρκων τρομοκρατών.

Εις την αυτήν περιοχήν ευρίσκετο έτερος Έλλην, ο γεωργός Δημήτρης Νικόλα, ηλικίας **75** ετών, όστις εξηφανίσθη. Δυνάμεις Ασφαλείας και βρετανικά στρατεύματα ερευνούν την περιοχήν, αλλά δεν ανεύρον εισέτι τον εξαφανισθέντα γεωργόν.

23 ΜΑΡΤΙΟΥ 1964: Δύο Τούρκοι τρομοκράται, οι εκ Λουρουτζίνας Χασσάν Μουσταφά, ηλικίας **30** ετών, και Βελί Τζιαμπουλάτ, ηλικίας **40** ετών, κατελήφθησαν την 10ην πρωϊνήν της σήμερον υπό περιπόλου των δυνάμεων ασφαλείας παρά το **13ον** μιλιοδείκτην της οδού Λευκωσίας- Λάρνακος, φέροντες τυφέκιον και αριθμόν σφαιρών.

Οι δύο Τούρκοι ωδηγήθησαν εις τον σταθμόν χωροφυλακής Λάρνακος. Αργότερον Τούρκοι τρομοκράται επυροβόλησαν κατά αυτοκινήτων διερχομένων εκ της σκηνής του επεισοδίου τραυματίσαντες δύο πρόσωπα και προκαλέσαντες ζημίας εις τρία αυτοκίνητα.

Οι Τούρκοι τρομοκράται ανέκοψαν ωσαύτως

λεωφορείον της εταιρείας Λευκαρίτη, μεταφέρον πέντε επιβάτας και ωδήγησαν τούτους εις Λουρουτζίναν.

Τα βληθέντα αυτοκίνητα είναι το υπό τα στοιχεία **TBC84**, το οποίον ωδήγει ο εκ Βορόκλινης Αντώνης Παντελή, όστις ετραυματίσθη εις το πρόσωπον ενώ οι επιβαίνοντες του αυτοκινήτου δύο επιβάται ουδέν έπαθον, το υπό τα στοιχεία **AB166** το οποίον ωδήγει ο εκ Λάρνακος Πεπίνος Ρόσσα, όστις ετραυματίσθη εις τον αυχένα και το υπό τα στοιχεία **CC919**, το οποίον ωδήγει ο εξ Αμμοχώστου Ανδρέας Χρυσοστόμου, όστις ουδέν έπαθε.

Τυνή επιβαίνουσα του αυτού οχήματος ωσαύτως ουδέν έπαθεν. Αμφότεροι οι ανεμοθώρακες του πρώτου οχήματος συνετρίβησαν η εκ κανναβάτσου οροφή του δευτέρου διειτρήθη εκ σφαιρών και σφαιριδίων και ο οπίσθιος ανεμοθώραξ του τρίτου οχήματος συνετρίβη ωσαύτως.

29 ΜΑΡΤΙΟΥ 1964: Περί την 10ην π.μ. της σήμερον Τούρκοι επυροβόλησαν δι' αυτομάτων όπλων κατά δύο Ελλήνων χωρικών εκ του χωρίου Αγίας Βαρβάρας, της επαρχίας Πάφου, απασχολουμένων εις το κλάδευμα των αμπελώνων των εις απόστασιν **400** υαρδών εκ του χωρίου.

- Εις έτερον επεισόδιον εις το χωρίον Αρμίνου της επαρχίας Πάφου, ένοπλοι Τούρκοι επετέθησαν εναντίον Ελλήνων εκ του χωρίου τούτου, απασχολουμένων εις το κλάδευμα των αμπελώνων των.

- Κατά τους τελευταίους δύο μήνας Τούρκοι προξένησαν ζημίαν τεσσαράκοντα χιλιάδων περίπου λιρών εις την περιουσίαν του εκ Κυθρέας Κωστή Στυλιανού εις την περιοχήν του αμιγώς τουρκικού χωρίου Μπέκιογιου.

Οι Τούρκοι απέκοψαν **900** ελαιόδενδρα, **100** λεμονόδενδρα και **20** βερυκοκκέας, κατέστρεψαν δύο μηχανάς ύδατος, έκλεψαν μίαν υδραντλίαν και ένα υδροστρόβιλον και επυρπόλησαν δύο οικίας.

- Τη νύκτα της χθες τρία μηχανοκίνητα οχήματα, των οποίων επέβαινον **37** Έλληνες επιβάται,

κατεκρατήθησαν υπό σπείρας ενόπλων Τούρκων τρομοκρατών εις το αμιγές τουρκικόν χωρίον Λιμνίτην, καθ' ον χρόνον ταύτα ήλκυνον εκ Ξερού εις Κάτω Πύργον.

Η σπείρα απετελείτο εξ ενός Τούρκου, ωπλισμένου διά πιστολίου, δύο Τούρκων φερόντων στεν, δύο φερόντων τυφέκια και ετέρων δύο ωπλισμένων διά κυνηγετικών όπλων.

Οι άρρενες επιβάται εκρατήθησαν εις γκαράζ, ενώ οι επιβάτιδες μετεφέρθησαν εις γειτονικήν οικίαν. Πάντες οι κρατούμενοι αφέθησαν ελεύθεροι την 8ην μ.μ. κατόπιν επεμβάσεως της Δυνάμεως των Ηνωμένων Εθνών.

Οι Τούρκοι τρομοκράται ανέφερον ότι συνέλαβον τους Ελληνας επιβάτας διότι ενωρίτερον επυροβολήθησαν τρεις Τούρκοι.

Ανακρίσεις διεξαχθείσαι υπό της χωροφυλακής απεκάλυψαν ότι ενωρίτερον είχε διεξαχθη μάχη μεταξύ Τούρκων εις τα αμιγή τουρκικά χωρία Βροΐσια και Αγιον Ιωάννην, ήτις απέληξεν εις τον τραυματισμόν αριθμού Τούρκων.

Εις των τραυματισθέντων, ο Χουσνού Ομάν, μετεφέρθη εις Λεύκαν προς νοσηλείαν.

- Το απόγευμα της χθες Τούρκοι τρομοκράται εις τον χωρίον Κούκλια της επαρχίας Πάφου, ήνοιξαν πυρ εξ ωχυρομένων θέσεων εναντίον του ελληνικού τομέως του σταθμού χωροφυλακής του χωρίου.

Η χωροφυλακή ανταπέδωσε το πυρ προς άμυναν. Εις την σκηνήν του επεισοδίου μετέβησαν στρατεύματα των Ηνωμένων Εθνών.